

Прикметник – самостійна частина мови, що виражає ознаку предмета та відповідає на питання **який? (яка? яке? які?) чий? (чия? чие? чії?):**

сонячний промінь, солов'їна мова.

Морфологічні ознаки. Прикметник має ознаки роду, числа, відмінка, які узгоджуються з родом, числом і відмінком іменника: *вишневий цвіт, вишнева гілка, вишневе варення, , вишневі сади.*

Початкова форма прикметника – чоловічий рід називного відмінка однини.

Синтаксична роль. У реченні прикметник найчастіше є означенням, рідше – присудком (*Свіжий вітерець повіває з річки. На небі зорі тихі.*)

Розряди прикметників за значенням.

Якісні	виражають ознаку предмета, яка може виявлятися більшою чи меншою мірою й відповідають на питання який?	короткий – коротший – найкоротший; щедрий – більш щедрий – найбільш щедрий
Відносні	виражають ознаку предмета опосередковано, стосовно іншого предмета, дії чи обставини й відповідають на питання який?	дніпровські береги (береги Дніпра), лісова стежка (стежка в лісі), золота каблучка (каблучка із золота)
Присвійні	виражають належність предмета певній людині чи тварині й відповідають на питання чий?	директорів наказ, лисячий хвіст

Зауважте!

1. Прикметники із суфіксом **-ськ-** належать до відносних: *шекспірівські сонети, батьківська порада.*
2. Присвійні прикметники творяться за допомогою суфіксів **-ин-, -ін- (-їн-), -ів- (-їв-):** *бабусин, Олин* (від іменників I відміни, крім іменників з основою на [-й]), *Софіїн, зміїний* (від іменників I відміни з основою на [-й]), *учнів, дідусів, Юріїв* (від іменників II відміни (-їв пишемо, якщо іменник з основою на [-й]),

Порівняйте:

Батьківські збори – батьків кожух

Учнівський портфель – учнів портфель

Материнська ласка – материна сукня

Директорський день – директорів наказ

3. Прикметники мають властивість **переходити** з одного розряду до іншого (*вовча лапа – присвійний, вовча шуба – відносний, вовчий апетит - якісний*).

Ступені порівняння прикметників

	Вищий ступінь	Найвищий ступінь
Проста форма	корінь або основа прикметника + суфікси ш іш широкий – ширший теплий - тепліший	префікс най + вищий ступінь порівняння прикметника найширший найтепліший
Складена форма	більш менш + прикметник у початковій формі більш успішний менш приємний	найбільш найменш + прикметник у початковій формі найбільш успішний найменш приємний

Зауважте!

- Значення форм найвищого ступеня можна посилити префіксами **як-**, **що-**: *якнайширший, щонайдобріший*.
- Інколи найвищий ступінь виражається додаванням до форми вищого ступеня слів **від (за) усіх, над усе**: *дзвінкіший від усіх, вартісніший над усе*.
- Деякі прикметники утворюють форми вищого ступеня порівняння від **іншої основи**: *великий – більший, поганий – гірший*.
- Від деяких прикметників можна утворити форми ступенів порівняння й за допомогою суфікса **-ш-**, і за допомогою суфікса **-іш-**: *здоровий – здоровший, здоровіший; старий – старший, старіший*.
- Не утворюють** форм ступенів порівняння такі якісні прикметники:
  - з префіксами **пре-, за-, над-, пра-, архі-, ультра-**: *пресильний, зависокий, прадавній*;
  - із суфіксами **-уват-, (-юват-), -ав-, (-яв-), -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -езн-, -енн-**: *чорнявий, старезний, малесенький, здоровенний*;
  - з **абсолютною ознакою**: *німий, глухий, сліпий, хворий, голий, живий, мертвий, порожній, готовий, кривий, горбатий, лисий* тощо;
  - назви **мастей тварин**: *гнідий, вороний, карий, буланий* тощо;
  - які **перейшли** з відносних або присвійних у якісні: *срібний іній, заяча душа*;
  - складні** прикметники: *чорнобровий, світло-рожевий*.

6. Помилкові форми

Неправильно	Правильно
самий високий	найвищий
більш (менш) відоміший	відоміший, більш (менш) відомий
найбільш (найменш) різкіший	найбільш (найменш) різкий, найрізкіший
дорожчий	дорожчий від усіх, дорожчий над усе

Особливості відмінювання прикметників

Прикметники змінюються за родами, числами й відмінками. Відмінкові закінчення залежать від грипи прикметника – твердої чи м'якої.

До **твердої групи** належать прикметники з основою на твердий приголосний: *дрібний, тихий*.

До **м'якої групи** належать прикметники з основою на м'який приголосний: *літній, безкрайї*.

Прикметники на **-лиций** (*білолиций, круглолиций, смагляволиций*) не належать ані до твердої, ані до м'якої групи, вони відмінюються за окремим зразком

	Тверда група			М'яка група			Прикметники на -лиций		
	Ч.р.; с.р.	Ж.р.	Мн.	Ч.р.; с.р.	Ж.р.	Мн.	Ч.р.; с.р.	Ж.р.	Мн.
Н	-ий, -е	-а	-і	-ій, -є	-я	-і (-ї)	-лиций, -лице	-лиця	-лиці
Р	-ого	-ої	-их	-(ь)ого	-(ь)ої	-іх (-їх)	-лицього	-лицьої	-лицих
Д	-ому	-ій	-им	-(ь)ому	-ій (-їй)	-ім (-їм)	-лицьому	-лицій	-лицим
З	Н.в. або Р. в.	-у	Н.в. або Р. в.	Н.в. або Р. в.	-ю	Н.в. або Р. в.	Н.в. або Р. в.	-лицю	Н.в. або Р. в.
О	-им	-ою	-ими	-ім (-їм)	-(ь)ою	-іми, -їми	-лицим	-лицьою	-лицими
М	-ому, -ім	-ій	-их	-(ь)ому, -ім (-їм)	-ій (-їй)	-іх (-їх)	-лицьому	-лицій	-лицих

Зауважте!

Прикметники з основою на **-н-** можуть належати і до твердої, і до м'якої групи

Прикметники з основою на **-н-**

Тверда група (-ий)	М'яка група (-ій)
безробітний	безодній
дружний (колектив)	будній
зворотний	внутрішній
заробітний	дружній (щирий)
заможний	горішній
околичний, АЛЕ околишній	городній
несусвітний (і несусвітній)	досвітній
недільний	дочірній
природний	дорожній
продажний	зовнішній
попутний	кутній
потужний	могутній
тотожний	незабутній
	подружній
	поздовжній
	порожній
	прийдешній
	путній
	сінешній
	самобутній
	самотній, АЛЕ самітний
	суботній
	торішній
	тутешній
	хатній

Складні прикметники

Разом пишемо прикметники	Через дефіс пишемо прикметники
утворені від залежних між собою слів (між ними не можна поставити сполучник і): <i>західноєвропейський</i> (Західна Європа), <i>лівобережний</i> (лівий берег), <i>теплолюбний</i> (любить тепло)	утворені від незалежних між собою слів (між ними можна поставити сполучник і): <i>мовно-літературний</i> (мовний і літературний), <i>валютно-фінансовий</i> (валютний і фінансовий)
до складу яких належать слова мало-багато-, ново-, старо-, давньо-, нижньо-, верхньо- тощо: <i>багатоканальний, староукраїнський</i>	назви відтінків кольору, смаку та поєднання кольорів: <i>світло-зелений, кисло-солодкий, червоно-чорний</i> , АЛЕ разом пишемо слова <i>жовтогарячий, червоногарячий, золотогарячий</i>
першою частиною яких є числівник, записаний словом: <i>дворічний, двадцятикілометровий</i>	першою частиною яких є числівник, записаний цифрами: <i>100-річний, 8-гігабайтний</i>
	назви проміжних частин світу: <i>південно-східний, північно-західний</i>
	з першою частиною військово-, воєнний- : <i>військово-спортивний, воєнно-стратегічний</i> АЛЕ разом пишемо слова <i>військовополонений, військовозобов'язаний</i> - прикметники, що стали іменниками

Зауважте!

1. Прикметники, утворені від складних іменників, пишемо так, як відповідні іменники: *радіофізичний* (радіофізика), *івано-франківський* (Івано-Франківськ)
АЛЕ *іванофранківець*.
2. **Пишемо окремо** словосполучення, де прислівник логічно наголошений і є членом: *абсолютно правильний, чітко окреслений*.
3. Слова з іншомовними префіксами **інтер-, контр-** пишемо **разом**:
інтерконтинентальний, контрудар.
АЛЕ *контр-адмірал*.

Запам'ятайте: *суспільно корисний, суспільно необхідний*
білосніжний   сніжно-білий
кримськотатарський (кримські татари)

Правопис прикметникових суфіксів

Суфікси -ов-, -ев- (-єв-) у прикметниках

Суфікс	Випадок написання	Приклад
-ов-	1) якщо прикметник утворений від іменника з основою на твердий приголосний, крім шиплячого; 2) якщо прикметник має перед суфіксом м'який приголосний або шиплячий та <u>наголос на закінченні</u>	<i>казковий</i> (казка), <i>кварцовий</i> (кварц) <i>крайовий</i> , <i>кущовий</i> , <i>кульовий</i>
-ев- (-єв-)	якщо прикметник утворений від іменника з основою на м'який приголосний або шиплячий та має <u>наголос на основі слова</u> (-ев- пишемо після й або літер на позначення подовженого м'якого приголосного)	<i>з^амшевий</i> (замш), <i>вишн^евий</i> (вишня) <i>мовлен^нєвий</i> , <i>сутт^тєвий</i> <i>магні^євий</i> (магній)

Зауважте!

Окремі прикметники мають паралельні форми: *життєвий* – *життьовий*, *дієвий* – *дійовий*.

Суфікси -ичн-, -ічн-, -ин-, -ів- у прикметниках

Суфікс	Випадок написання	Приклади
-ичн-	у прикметниках, утворених від іншомовних слів, після букв д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р (правило «дев'ятки»)	<i>музичний</i> , <i>демократичний</i>
-ічн- (-їчн-)	після приголосних, що не належать до правила «дев'ятки» (-їчн- пишемо після голосних)	<i>логічний</i> , <i>архаїчний</i>
-ин-	у присвійних прикметниках, утворених від іменників I відміни (крім іменників з основою на [-й])	<i>бабусин</i> , <i>Олин</i>
-ін- (-їн-)	у присвійних прикметниках, утворених від іменників I відміни з основою на [-й]	<i>Софіїн</i> , <i>зміїний</i>
-ів- (-їв-)	у присвійних прикметниках, утворених від іменників II відміни (-їв- пишемо, якщо іменник з основою на [-й])	<i>учнів</i> , <i>дідусів</i> , <i>Юріїв</i>

Зауважте!

1) Суфікс **-ів-** чергується із суфіксом **-ов-** або **-ев- (-єв-)**:

- **-ів-** // **-ов-**, якщо прикметник утворений від іменника **твердої** групи: *сусідів* – *сусидова* (сусід);
- **-ів-** // **-ев- (-єв-)**, якщо прикметник утворений від іменника **м'якої** групи: *Ігорів* – *Ігорєва* (Ігор), *Андріїв* – *Андрієва* (Андрій).